

ISSN: 2146-3042

DOI: 10.25095/mufad.606010

Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Muhasebe Mesleği Seçiminde Etkili Olan Faktörler: Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi İİBF Örneği*

Fatma TEMELLI**

ÖZET

Bu çalışmanın amacı; muhasebe eğitimi alan İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (İİBF) öğrencilerinin muhasebe alanındaki meslek seçimlerinde etkili olan faktörleri tespit etmek ve değerlendirmektir. Araştırma örneklemini kapsamındaki veriler, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi İİBF'deki; İşletme, İktisat, Kamu Yönetimi bölümlerinde öğrenim gören öğrencilere anket yöntemi uygulanarak elde edilmiş olup, örneklem 234 kişiden oluşmuştur. Araştırmada elde edilen veriler SPSS 22.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiksel yöntemleri olarak sayı, yüzde, ortalama, standart sapma kullanılmıştır. Analiz aşamasında öncelikle geçerlilik (faktör analizi) ve güvenilirlik testi, faktör analizi sonucundaki faktörlerle demografik özellikler arasındaki ilişkinin ölçülmesi için; iki bağımsız grup arasında niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılmasında t-testi, ikiden fazla bağımsız grup arasında niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılmasında tek yönlü Anova testi kullanılmıştır. Anova testi sonrasında farklılıkları belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc analizi olarak Scheffe testi kullanılmıştır. Sonuç olarak; faktör analizi yardımıyla muhasebe meslek mensubu adayları olan İİBF öğrencilerinin muhasebe mesleğini seçmesinde etkili olan faktörler 3 faktör altında toplanmıştır. Çalışmada faktör analizi sonucunda, muhasebe eğitimi alan öğrencilerin muhasebe mesleği seçimine etki eden faktörler ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir araç olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe Mesleği, Meslek Seçimi, Muhasebe Eğitimi, Faktör Analizi.

JEL Sınıflandırması: M40, M41, M49.

Factors Influencing The Choice Of Accounting Profession Of The Students Receiving Accounting Education: The Example Of Ağrı İbrahim Çeçen University FEAS

ABSTRACT

The purpose of this study was to determine and evaluate the factors influencing the choice of accounting profession of the students of the Faculty of Economics and Administrative Sciences (FEAS) who are receiving accounting education. The data of the research sample was obtained through administering a survey to the students receiving education in the Departments of Business Administration, Economics, and Public Administration at Ağrı İbrahim Çeçen University, FEAS, and the research sample consisted of 234 people. The data obtained in the research were analyzed through SPSS 22.0 software. Number, percent, mean, standard deviation was used as descriptive statistical methods in evaluating the data. In the analysis phase, firstly validity (factor analysis) and reliability test, and factor analysis were conducted; and to measure the relationship between the factors detected in consequence of the factor analysis and demographic factors, t-test was used in comparing the quantitative continuous data between two independent groups, and one way Anova test was used in comparing the quantitative continuous data between more than two independent groups. To determine the variations after the Anova test, Scheffe test was used as a complementary post-hoc analysis. In conclusion, the factors that influence the students of FEAS, who are prospective members of the accounting profession, to choose the accounting profession were grouped under 3 factors by the help of factor analysis. In the study, as a result of factor analysis, it was detected that the scale of factors influencing the choice of accounting profession of the students receiving accounting education was a valid and reliable tool.

Keywords: Accounting Profession, Choice of Profession, Accounting Education, Factor Analysis.

Jel Classification: M40, M41, M49.

Makale Gönderim Tarihi: 01.06.2019
Makale Türü: Araştırma Makalesi

Makale Kabul Tarihi: 01.08.2019

* Bu çalışma, 1-4 Mayıs 2019 tarihlerinde Bursa'da düzenlenen V. Uluslararası Muhasebe ve Finans Sempozyumu'nda özet bildiri olarak sunulmuştur.

** Assist. Prof., Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, ftemelli@agri.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-7436-5289.

1. GİRİŞ

Bireylerin geleceklerini ilgilendiren en önemli kararlardan birisi meslek seçimidir. İnsanlar, hayatları boyunca geçimlerini sağlayacakları, maddi olanaklarını edinecekleri ve bununla birlikte manevi anlamda da tatmin olabilecekleri bir meslek seçmek zorundadırlar. Bireylerin meslek seçiminin başarılı olabilmesi kendi ilgi, yetenek ve sınırlarına uygun mesleklere yönelmeleri ve bunun sonucunda mutlu olmaları ile mümkün olabilecektir. Bu bağlamda meslek seçiminde, tercihte bulunacak olan kişinin farkındalık düzeyi, kişinin ailesinin farkındalık düzeyi ve çevresel etkenlerin de çok büyük önemi vardır (Akın ve Onat, 2015: 298).

Meslek seçimi, bireylerin hayatlarının tamamına yön veren önemli kararlardan biridir. Bu nedenle bireylerin meslek seçimi yaparken gerçekçi ve doğru davranmaları çok önemlidir (Sarıkaya ve Khorshid, 2009: 395). Kişinin mesleğinde başarılı olabilmesi için, kendisini çok iyi tanıması ve mesleği bilerek ve isteyerek seçmesi gerekir (İnce ve Khorshid, 2015: 163). Bu nedenle bireyin öncelikle kendi kişilik özelliklerini, ilgi, yetenek, değer ve beklentilerini, sonrasında mesleğin gerektirdiği nitelikleri, iş olanaklarını, çalışma koşullarını, getireceği kazancı vb. gibi koşulları değerlendirerek karar vermesi gerekir (Akın, 2017: 874). Meslek seçimi bireylerin yaşamlarındaki en önemli kararlardan biri olup, çok sayıda faktörden etkilenen karmaşık bir süreçtir.

Muhasebe mesleği; bilgi ve yeterlilikle birlikte bazı etik değerlere de sahip olmayı gerektiren bir meslektir. Muhasebe mesleği, bilindiği üzere ülkelerin ekonomik yapısını oluşturan özel ve kamu işletmelerinin muhasebe ve denetim ile ilgili tüm iş ve işlemlerinin yasalara, kurallara, ilkelere, standartlara ve yöntemlere dayalı olarak tarafsız, nesnel, sır tutar ve güvenilir bir biçimde gerçekleştirilmesini sağlayan bir iş alanıdır. Muhasebe mesleği; ekonomik, sosyal, finansal ve teknolojik alanlarda ortaya çıkan değişikliklerle birlikte giderek önem kazanmaya başlamış ve günümüzde toplum ve ticaret hayatı içinde oldukça etkili bir konuma gelmiştir (Gökgöz ve Zeytin, 2012: 69). Uzmanlık gerektiren ve bünyesinde birçok zorluğu barındıran muhasebe mesleğinin seçilmesinde de birçok kişisel, çevresel, karakteristik ve mesleğe özgü faktörler bulunmakla birlikte, söz konusu mesleğin zaman içinde kazandığı önem ve saygınlığın, mesleğin tercih edilme sebepleri arasında yer alan önemli faktörlerden olduğunu söylemek mümkündür (Can vd., 2010: 2-3).

Bu çalışmanın amacı; muhasebe eğitimi alan İİBF öğrencilerinin muhasebe alanındaki meslek seçimlerinde etkili olan faktörleri tespit etmek ve değerlendirmektir. Bu amaç doğrultusunda; Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi İİBF'deki; İşletme, İktisat, Kamu Yönetimi bölümlerinde öğrenim gören öğrencilere anket uygulanmıştır. Araştırmada elde edilen veriler SPSS 22 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Sonuç olarak; faktör analizi ile muhasebe meslek mensubu adayı olan İİBF öğrencilerinin muhasebe mesleğini seçmesinde etkili olan faktörler 3 faktör altında (mesleki çekicilik, mesleki beklenti, aile ve çevrenin etkisi) toplanmıştır. Çalışmada faktör analizi sonucunda, muhasebe eğitimi alan öğrencilerin muhasebe mesleği seçimine etki eden faktörler ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir araç olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmayı literatürdeki benzer çalışmalardan ayıran en önemli husus; araştırmanın Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi İİBF öğrencilerine yönelik olmasıdır.

2. TEORİK ÇERÇEVE: MESLEK, MESLEK SEÇİMİ, MUHASEBE EĞİTİMİ, MUHASEBE MESLEĞİ

Meslek kavramı; “İzlenen yol, ekol, bir çıraklık eğitimi, deneyimi vb. gerektirmesiyle ayırt edilen ve yasal bir çerçeve içinde yer alan iş” olarak tanımlanmaktadır (Karacan, 2014: 62). Meslek kavramı, Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlükte ise “Belli bir eğitim ile kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, kuralları belirlenmiş iş” olarak tanımlanmaktadır (<http://www.tdk.gov.tr>, 2019). Meslek; bireylerin hayatlarını kazanmak için yaptığı ve belli bir eğitimle kazandığı bilgi ve becerilere dayalı faaliyetlerin tamamıdır. Diğer bir ifadeyle meslek, bireylerin kendini ve yeteneklerini geliştirme yoludur ve bu yol bireyin kişilik özelliklerini, hayallerini, hayat görüşünü ve değerlerini belirlemektedir. Bireyler seçtikleri meslekle, aynı zamanda kendilerine belli bir çalışma ortamı ile belli bir yaşam biçimi belirlemiş olurlar (Ömürbek ve Usul, 2008: 164).

Bir uğraşının meslek olarak kabul edilebilmesi için bazı özelliklere sahip olması gerekmektedir. Bu özellikler aşağıda sıralanmıştır (Marşap, 1996: 119):

- Karmaşık ve sürekli gelişen bir bilgi yapısına sahip olması,
- Uygulamada karşılaşılan sorunların çözümünde mesleki yargının kullanılması,
- Kamu yararına hizmet edecek mesleki bir sorumluluk taşıması.

Meslek seçimi, bireylerin yaşamlarındaki en önemli kararlardan biri olup, çok sayıda faktörden etkilenen karmaşık bir süreçtir. Bireyin kişiliği, yetenekleri, ilgisi, inançları, aldığı eğitim, aile çevresi gibi birçok faktör meslek seçimi sürecinde önemli bir role sahiptir (Akın, 2017: 875). Bireyin istek ve hayalleri, cinsiyeti ve fiziksel özellikleri, meslek hakkında bilgi düzeyleri, çevrenin etkisi ve düşünceleri, ailenin sosyo-ekonomik durumu, ailenin beklentisi ve kendisi hakkındaki düşünceleri, kişinin okul başarısı ve öğretmenlerin düşüncesi, mesleğin toplumdaki yeri, getirisi ve mesleğe olan talep, ülkenin ekonomik durumu ve teknolojik gelişmeler, çalışma alışkanlıkları, mesleki olgunluk düzeyi, benlik kavramı, özel yetenek ve zekâsı gibi faktörler kişinin meslek seçiminde oldukça etkilidir (Ömürbek ve Usul, 2008: 165). Uzmanlık gerektiren ve bünyesinde birçok zorluğu barındıran muhasebe mesleğinin seçilmesinde de birçok kişisel, çevresel, karakteristik ve mesleğe özgü faktörler bulunmaktadır (Can vd. 2010: 2).

Türkiye’de muhasebe eğitimi üniversitelerde, lisans düzeyinde fakültelerde ve ön lisans düzeyinde meslek yüksekokullarında verilmektedir. Ayrıca, bazı üniversitelerde lisansüstü düzeyde (yüksek lisans ve doktora) muhasebe eğitimi yapılmaktadır. Muhasebe eğitiminin amacı, muhasebe eğitimi alan öğrencilere meslek alanında gerekli bilgi ve beceriyi kazandırmaktır. Mesleki eğitim içerisinde değerlendirilen muhasebe eğitimi, Türkiye’de ortaöğretimden başlayarak her öğretim düzeyinde çeşitli bölüm ve programlarda yer almakta ve istihdam açısından muhasebe eğitimi almış bireylere ciddi anlamda ihtiyaç duyulmaktadır (Gökgöz (Ed.), 2016: 2).

Günümüzün sosyal ve ekonomik şartlarındaki gelişmelere ve değişmelere ayak uydurabilecek düzeyde muhasebe meslek mensubu yetiştirmenin ana yolu etkin bir muhasebe

eğitiminden geçmektedir. Muhasebe alanında yaşanan gelişmeler, muhasebe eğitimini etkinleştirecek yeni yöntem arayışlarını da beraberinde getirmektedir (Zeytin, 2016: 108). Muhasebe eğitiminin durumu ve niteliği, muhasebe mesleğinin imajını doğrudan etkilemektedir. Muhasebe mesleğinin gelişen dünyada elde edeceği konum açısından verilen muhasebe eğitiminin kalitesi son derece önemlidir (Çukacı ve Elagöz, 2006: 147).

Amerikan Muhasebeciler Birliği bünyesindeki Muhasebe Eğitimi Değişim Komisyonu (Accounting Education Change Commission), günümüzde muhasebe eğitiminin temel amacının bilginin geleneksel yöntemlerle aktarılması yerine öğrencilere öğrenmeyi öğrenmenin öğretilmesi olduğunu ifade etmektedir. Muhasebe derslerinde öğrenilenlerin kalıcı olması ve uygulamaya taşınabilmesi için geleneksel öğretim yöntemlerinin yanı sıra modern öğretim teknikleri de kullanılmalıdır (Ertan vd., 2014: 108). Muhasebe mesleğini seçecek olan adaylar, ancak öğrenmeyi öğrenerek, aldıkları eğitimleri sırasında öğrendikleri kavramlar ile sektördeki gelişmeler arasında bağlantı kurabilmelerini sağlayacak beceri ve stratejiler geliştirebilecek, muhasebe mesleğinin gereklerini yerine getirebileceklerdir (Leauby ve Brazina, 1998: 123).

Muhasebe mesleği, insanların sahip oldukları ekonomik varlıkları kontrol etmek ve kendilerine faydalı olacak şekilde artırmak düşüncesinden ortaya çıkmıştır. Muhasebe mesleği, çözüm aradığı problemler açısından çok disiplinli bir meslek olarak ifade edilmektedir (Albez ve Bilici, 2012: 388). Muhasebe mesleği, ülkelerin ekonomik yapısını oluşturan özel ve kamu işletmelerinin muhasebe ve denetim ile ilgili tüm ekonomik faaliyetlerini yasalara, kurallara, ilkelere, standartlara ve yöntemlere dayalı olarak tarafsız, nesnel, sıır tutar ve güvenilir bir tutumla gerçekleştirilmesini sağlayan bir meslek dalıdır (İbiş, 2002: 134). Türkiye’de muhasebe mesleği 3568 Sayılı Kanun ile birlikte yasal bir çerçeveye kavuşmuştur. 3568 Sayılı Kanun’un amacı; işletmelerde faaliyetlerin ve işlemlerin sağlıklı ve güvenilir bir şekilde işleyişini sağlamak, faaliyet sonuçlarını ilgili mevzuat çerçevesinde denetlemeye, değerlendirmeye tabi tutarak gerçek durumu ilgililere ve resmi mercilere tarafsız bir şekilde sunmak ve yüksek mesleki standartları gerçekleştirmek üzere, “Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik” ve “Yeminli Mali Müşavirlik” meslekleri ve hizmetleri ile ilgili meslek odaları ile odalar birliğinin kurulmasına, teşkilat, faaliyet ve denetimlerine, organlarının seçimlerine dair esasları düzenlemektir (3568 Sayılı Kanun, Md.1).

3568 Sayılı Kanun’a göre Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik (SMMM) mesleğinin çalışma konuları; gerçek ve tüzel kişilere ait teşebbüs ve işletmelerin genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ve ilgili mevzuat hükümleri gereğince defterlerini tutmak, bilanço, kâr zarar tablosu ve beyannameleri ile diğer belgelerini düzenlemek ve benzeri işleri yapmak, muhasebe sistemlerini kurmak, geliştirmek, işletmecilik, muhasebe, finans, mali mevzuat ve bunların uygulamaları ile ilgili işleri düzenlemek veya bu konularda müşavirlik yapmak, inceleme, tahlil, denetim yapmak, mali tablo ve beyannamelerle ilgili konularda yazılı görüş vermek, rapor ve benzerlerini düzenlemek, tahkim, bilirkişilik ve benzeri işleri yapmaktır.

3568 Sayılı Kanun’a göre Yeminli Mali Müşavirlik (YMM) mesleğinin çalışma konuları; SMMM’lerin yaptığı danışmanlık ve denetim faaliyetleri yanında, mali tabloların ve beyannamelerin mevzuat hükümleri, muhasebe prensipleri ve muhasebe standartlarına uygunluğunu ve hesapların denetim standartlarına uygunluğunu ve denetim standartlarına göre incelendiğini tasdik etmektir. Dolayısıyla YMM’ler muhasebe ile ilgili defter tutamazlar,

muhasabe bürosu açamazlar ve muhasabe bürolarına ortak olamazlar. Bu işleri sadece SMMM'ler yapabilirler.

Muhasebe mesleğinin konusu özetle; defter tutmak, tablo ve beyannameler düzenlemek, muhasabe sistemleri kurmak, müşavirlik, bilirkişilik ve benzeri işleri yapmak olarak ifade edilmektedir. Devletlerin en önemli gelir kaynağı olan verginin daha sağlıklı tahakkuk ve tahsili için muhasabe ve muhasabe mesleği vazgeçilmez bir unsurdur. Ancak, muhasabe mesleği sadece vergiyi tespit etmeye yarayan bir meslek olarak görülmemeli ve sadece bu kalıba sıkıştırılmamalıdır. Nitekim kanun da, mesleğe sadece bu açıdan bakmamış ve faaliyet sonuçlarının tespiti, yatırım ve kâr dağıtım politikalarının belirlenmesi, finansal kararların alınması ve kişi/kurumların bilgi ihtiyacının karşılanması, bu konularda müşavirlik yapmak gibi görevlere de atıfta bulunmuştur (Kutlu, 2008: 145).

Muhasebe mesleğinin geleceği, yeterli bilgi ve beceriye sahip adayların mesleki eğitim almalarına ve eğitim sonucunda da temel nitelikleri kazanarak meslek mensupları arasına dâhil olmalarına bağlıdır. Bu nedenle, muhasabe eğitimi alan nitelikli adayların muhasabe mesleğine yönelik tutumlarının bilinmesi ve bu tutumların adayların muhasabe alanında çalışma niyetlerine etkilerinin ortaya konulması oldukça önemlidir. Muhasebe eğitimi almakta olan adayların kendi alanlarında çalışmaları için, öncelikle muhasabe mesleğine yönelik tutumlarının belirlenmesi gerekmektedir (Çarıkçı, 2017: 222).

3. LİTERATÜR TARAMASI

Muhasebe eğitimi alanların muhasabe mesleği seçiminde etkili olan faktörlere veya muhasabe alanında çalışma isteğini belirleyen faktörlere yönelik, ulusal ve uluslararası literatürde çok sayıda çalışma yapılmış ve yapılan çalışmalardan bazıları aşağıda özetlenmiştir:

Felton vd. (1994), Kanada'da muhasabe öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmada öğrencilerin muhasabe mesleğini seçerken etkili olan faktörleri belirlemişlerdir. Bu faktörler, başlangıçta yüksek kazanç, uzun vadede yüksek kazanç, mesleki itibar, meslek içi mükâfat ve okulda alınan muhasabe eğitimi olarak belirlenmiştir.

Byrne ve Willis (2005), İrlanda'da yaptıkları çalışmada muhasabe öğrencilerinin muhasabe mesleği ve muhasabeciler üzerine algılarını araştırmıştır. Çalışmanın sonucunda; öğrencilerin muhasabe mesleğini sıkıcı, kurallara bağlı ve kesin sınırlara sahip bir meslek olarak algıladıkları tespit edilmiştir.

Yayla ve Cengiz (2005), muhasabe mesleğinin tercih edilmesinde etkili olan faktörlerin belirlenmesine yönelik yaptıkları çalışmada, Karadeniz Teknik Üniversitesi İİBF'de öğrenim gören öğrencilere anket uygulamışlardır. Çalışma sonucunda; öğrencilerin mesleki tercihlerinde muhasabe mesleğinin ilk sırada yer aldığı ve meslek seçiminde kişisel tercihlerin, aile ve yakın çevrenin etkisinin, muhasabe mesleğinin öğrenciler tarafından ilgi çekici olarak algılanmasının, muhasabe mesleğinin çok kazançlı olarak biliniyor olmasının ve muhasabe mesleğinin bilgi ve tecrübesine sahip olunmasının önemli iş fırsatları yaratacağı düşüncesinin etkili olduğu tespit edilmiştir.

Danziger ve Eden (2006), İsrail’de muhasebe eğitimi alan ilk ve son sınıf öğrencilerinin kariyer planlarını karşılaştırdıkları çalışmalarında, öğrencilerin muhasebe alanında kariyer yapma düşüncelerinin son sınıfta belirginleşmeye başladığını ve ilk yıllara göre muhasebe alanında çalışmayı daha az düşündüklerini ortaya koymuşlardır.

Dinç (2008), Karadeniz Bölgesindeki 10 farklı meslek yüksekokulundaki muhasebe programı öğrencilerinin muhasebe mesleği seçiminde etkili olan faktörleri belirlemeye yönelik çalışmada öğrencilere anket uygulamıştır. Çalışmanın sonucunda; son sınıf muhasebe programı öğrencilerinin çoğunluğunun muhasebe mesleğinde kariyer yapmayı düşündüğü tespit edilmiştir. Ayrıca, yüksek kazanç ve sorumluluk beklentisi, kariyer beklentisi, mesleki bilgi ve beceri, mesleki tecrübe ile sosyal statü beklentisinden oluşan 5 faktörün muhasebe mesleğini seçmede önemli olduğu, aile çevresi ve eğitim çevresi faktörlerinin ise önemli olmadığı tespit edilmiştir.

Özcan vd. (2009), Akdeniz Üniversitesi bünyesinde bulunan ve ön lisans eğitimi veren bir meslek yüksekokulunda, muhasebe programı öğrencilerinin muhasebe programını tercih etme sebepleri, muhasebecilik mesleğine bakış açıları, bu meslekte çalışmaya karşı tutumları ve aldıkları eğitimin mesleki hedeflerine katkıda yeterliliğini tespit etmeyi amaçlamışlar ve öğrencilere anket uygulamışlardır. Çalışmanın sonucunda; kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre öğrenim gördükleri bölümden daha çok memnun oldukları, muhasebe mesleğini “dürüstlük esasında kayıt tutma” olarak nitelendirdikleri, aldıkları eğitimin iş bulmaya katkı sağladığı ve toplumun muhasebe mesleğine olumlu baktığı tespit edilmiştir.

Çelenk vd. (2010), Marmara Üniversitesi İİBF İşletme bölümünde lisans ve lisansüstü (yüksek lisans ve doktora) düzeyde eğitim alan öğrencilerin, muhasebe alanına bakış açılarını ölçmek ve değerlendirmek için yaptıkları araştırmada öğrencilere anket uygulamışlardır. Çalışmanın sonucunda, öğrencilerin büyük bir kısmının muhasebe alanını seçmeden önce planladıkları bir kariyer alanı varken, sonrasında muhasebe alanına yöneldikleri tespit edilmiştir. Diğer yandan, muhasebe alanının seçiminde etkili olan en önemli faktörlerden birisinin bu alanda iş bulma imkânının yüksek olması olduğu belirlenmiştir.

Özdemir (2010), ön lisans muhasebe eğitimi öğrencilerinin kariyer planlamasını etkileyen faktörleri (muhasebe mesleği hakkındaki genel düşünceleri, mesleğin gelecekteki durumu hakkındaki düşünceleri, mesleki tercihlerinde etkili olan kişi veya grupların etki dereceleri ve mesleğin tercih edilmesinde etkili olan faktörler) tespit etmek için Ege Bölgesi’nde yer alan meslek yüksekokullarındaki öğrencilere anket uygulamıştır. Çalışmanın sonucunda; öğrencilerin meslek tercihlerinde etkili olan faktörler “Prestij”, “Mesleki Avantajlar” ve “Mesleki Güvence” olarak üç boyutta toplanmıştır.

Gücenme Gençoğlu ve İşseveroğlu (2010), meslek yüksekokullarında verilen eğitimin muhasebe mesleğine katkısını ortaya koymak için TESMER kaynaklarından elde edilen veriler üzerinden değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Çalışmanın sonucunda; 2004 yılında meslek yüksekokullarından mezun olan öğrencilerin lisans mezunu olan öğrencilere göre sınavlarda daha başarılı oldukları tespit edilmiştir. 2008 yılına kadar meslek yüksekokullarının sayısındaki hızlı artışa rağmen başarı oranının çok düşük olduğu görülmüştür.

Ekşi vd. (2011), muhasebeci olmaya aday öğrencilerin muhasebecilik mesleğine bakış açılarını incelemek için, Kilis'te İİBF, MYO ve Ticaret Meslek Lisesi öğrencilerine anket uygulamışlardır. Çalışmanın sonucunda; muhasebecilik mesleğinin itibarlı bir meslek olarak algılanmasında cinsiyet farklılığının; muhasebecilik mesleğinin itibarlı, kazançlı, iş imkânı geniş, geleceği açık, problem çözme, strateji geliştirme yeteneğinin artırılması ve masa başı bir meslek olarak algılanmasında ise öğrenim farklılıklarının istatistiki olarak anlamlı faktörler olduğu tespit edilmiştir.

Albez ve Bilici (2012), Atatürk Üniversitesi'ne bağlı meslek yüksekokullarında muhasebe ve vergi bölümü öğrencilerinin muhasebe mesleğine bakış açılarını belirlemeye yönelik yaptıkları çalışmada öğrencilere anket uygulamışlardır. Çalışmanın sonucunda; öğrencilerin büyük bir kısmının meslek elemanı olmak istediği, bu öğrencilerin de çoğunun lisans tamamlayıp muhasebe meslek mensubu olmak istediği belirlenmiştir.

Gökgöz ve Zeytin (2012), çalışmalarında muhasebe meslek mensuplarının muhasebe mesleğini seçmelerini etkileyen faktörleri ve bu faktörlerin önem derecelerini belirlemek için Yalova ve Bilecik illerinde çalışan muhasebe meslek mensuplarına anket uygulamışlardır. Çalışmanın sonucunda; muhasebe meslek mensuplarının bu mesleği seçmelerini etkileyen faktörler altı grup altında toplanmış ve mesleğin saygın bir sosyal statü sunması, masa başı işlerden olması ve gelecekte de önemini koruyacağı düşüncesi açıklayıcılığı yüksek olan faktörler olarak belirlenmiştir.

Otlu vd. (2012), çalışmalarında meslek yüksekokulu muhasebe ve vergi bölümü öğrencilerinin bu program ile ilgili düşünce ve beklentilerini belirlemek, muhasebe eğitimi ve bölümün geleceği hakkında değerlendirme yapmak için, Malatya Meslek Yüksekokulu muhasebe ve vergi bölümü öğrencilerine anket uygulamışlardır. Çalışmanın sonucunda; muhasebe ve vergi bölümü öğrencilerinin aldıkları teorik eğitimin ve bu teorik eğitimi destekleyecek uygulama eğitimlerinin yetersiz olduğunu, fiziki ve teknolojik olanaklara yeterince sahip olmadıklarını belirttikleri görülmüştür. Ayrıca, 2008 yılında 3568 sayılı kanunda yapılan değişiklikle serbest muhasebeci unvanının kaldırılmasının, bu programlarda okuyan öğrencilerin meslek elemanı olma olanaklarını ellerinden alması nedeniyle programın geleceğine bakışlarının olumsuz olduğu tespit edilmiştir.

Bozkurt vd. (2013), çalışmalarında muhasebe eğitiminin niteliği ve bu eğitimin muhasebecilik mesleği ile ilgili algılara etkisini belirlemek için, Çankırı Meslek Yüksekokulu öğrencilerine anket uygulamışlardır. Çalışmanın sonucunda; muhasebe eğitiminin, muhasebecilik mesleği ile ilgili bilimler açısından öğrencileri bilgilendirmenin dışında yetersiz olduğu tespit edilmiştir.

Odia ve Ogiedu (2013), çalışmalarında Nijerya'da bulunan Benin, Igbinedion ve Ambrose Alli Üniversitelerindeki muhasebe öğrencilerinin mesleki kariyer seçimlerini etkileyen faktörleri incelemişlerdir. Çalışmanın sonucunda; iş olanağının fazla olması ve yüksek ücret beklentisinin, kariyer seçimini etkileyen en önemli faktörler arasında yer aldığı tespit edilmiştir. Ayrıca, kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre muhasebe mesleğindeki kariyer beklentilerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Akın ve Onat (2015), çalışmalarında lisans ve ön lisans düzeyinde muhasebe eğitimi alan bireylerin meslek seçimlerini etkileyen faktörleri demografik farklılıklar üzerine

incelemek için anket uygulamışlardır. Çalışmanın sonucunda; bireylerin muhasebecilik mesleğini seçmelerinde öne çıkan başlıca unsurlar; iş olanaklarının fazla olması ve ihtiyaç duyulan bir meslek olması olarak belirlenmiştir. Meslek seçiminde en az etken olan unsurun ise aile mesleği olması olduğu belirlenmiştir.

Tepeli ve Kayıhan (2015), çalışmalarında muhasebe eğitimi alan öğrencilerin muhasebe mesleğine bakış açılarının değerlendirmek için, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi İşletme bölümünde lisans, lisansüstü, uzaktan eğitim lisans ve uzaktan eğitim lisansüstü programlarında eğitim alan öğrencilere anket uygulamışlardır. Çalışmanın sonucunda; İşletme öğrencilerinin muhasebe mesleğine yönelmelerine etki eden dersler ve faktörler, öğrencilerin demografik özelliklerine göre değerlendirilmiştir. Mesleğe yönelmeye etki eden muhasebe derslerinin ve faktörlerin, öğrencilerin demografik özelliklerine göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Yardımcıoğlu vd. (2015), çalışmalarında Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İİBF öğrencilerinin vergi ve muhasebe ile ilgili meslek seçiminde moral ve manevi değerlerinin etkisini ölçmek için anket uygulamışlardır. Çalışmanın sonucunda; vergi ve muhasebeye ilişkin meslek seçimlerinde öğrencilerin moral değerlerinin etkisinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Akın (2017), çalışmasında Bozok Üniversitesi İİBF İşletme bölümü öğrencilerinin meslek seçiminde etkili olan faktörleri ve bu faktörler arasındaki etkileşimi bulanık dematel yöntemi ile belirlemiştir. Çalışmanın sonucunda öğrencilerin meslek seçiminde dikkate aldıkları en yüksek etkiye sahip faktörler; yükselme imkânları, iş güvencesi, mesleki kazanç, yetki ve üstünlük, esnek çalışma koşulları, kişisel yetenekler, iş olanakları, aile beklentisi, sosyal imkânlar ve alınan dersler olarak sıralanmıştır.

Çarıkçı (2017), çalışmasında Süleyman Demirel Üniversitesi'nde ön lisans ve lisans düzeyinde muhasebe eğitimi alan öğrencilerin sektöre yönelik tutumlarını belirlemek ve bu tutumlarının sektörde çalışma niyetlerine etkisini ortaya koymak için anket uygulamıştır. Çalışmanın sonucunda; öğrencilerin muhasebe alanına yönelik tutumlarına etki eden altı faktör bulunmuştur. Bu faktörlerden kişi-sektör uyumu, öğrencilerin sektörde çalışma niyetini etkileyen en önemli faktör olarak tespit edilmiştir.

Erduru vd. (2017), çalışmalarında muhasebe eğitimi alan öğrencilerin muhasebe mesleğine bakış açılarını belirlemek için, Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Muhasebe ve Vergi Uygulamaları programında öğrenim gören öğrencilere anket uygulamışlardır. Çalışmanın sonucunda; öğrencilerin muhasebe mesleğine bakış açılarında cinsiyet yönüyle istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olmadığı; öğrenim durumu, yaş ve mezun olunan lise değişkenleri açısından bazı önermelerde istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Öz vd. (2017), çalışmalarında öğrencilerin muhasebe alanında çalışma isteğini belirleyen faktörleri (mesleğine ilişkin algılarının ve muhasebe mesleğini tercih etmede etkili olan faktörler) belirlemek için, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İİBF İşletme bölümü öğrencilerine anket uygulamışlardır. Çalışmanın sonucunda; “kişisel ilgi” ve “sosyal statü ve çevre etkisi” faktörlerinin öğrencilerin muhasebe alanında çalışma isteği üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Ayrıca, incelenen faktörlere bakışta cinsiyete göre anlamlı farklılık

bulunmazken, mezun olunan lise türü, okunan sınıf ve genel not ortalaması değişkenlerine göre muhasebe ve muhasebecilik mesleğine bakışta anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir.

Akyüz vd. (2018), çalışmalarında muhasebe eğitimi alan öğrencilerin muhasebe mesleği seçiminde etkili olan faktörleri tespit etmek ve değerlendirmek için, Uşak Üniversitesi İİBF İşletme, İktisat, Kamu Yönetimi, Maliye ve Ekonometri bölümü öğrencilerine anket uygulamışlardır. Çalışmanın sonucunda; muhasebe eğitimi alan ve potansiyel muhasebe meslek mensubu adayları olan öğrencilerin muhasebe mesleğini tercih etmesinde etkili olan faktörler 7 boyutta toplanmıştır. Bu faktörler; kişisel tercihler, saygınlık ve sosyal statü beklentisi, mesleki deneyim, çevre etkisi, çalışma şartları, bağımsız çalışma, mesleki gelişim olarak belirlenmiştir. Ayrıca kişisel tercihler, saygınlık ve sosyal statü beklentisi, mesleki deneyim, bağımsız çalışma faktörleri ile öğrencilerin okumakta oldukları bölümler arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Güner ve Çarıkçı (2018), çalışmalarında mali müşavir olabilme hakkına sahip olan öğrencilerin muhasebe meslek algısını belirlemek için, Batı Akdeniz bölgesinde mali müşavir olabilme hakkına sahip olan öğrencilere anket uygulamışlardır. Çalışmanın sonucunda; mali müşavirlik mesleğini yapma hakkına sahip olan öğrencilerin çoğunluğunun meslek hakkında bilgisinin olduğu ve öğrencilerin çoğunluğunun mali müşavirlik mesleğini yapmak istemedikleri tespit edilmiştir.

4. MUHASEBE EĞİTİMİ ALAN ÖĞRENCİLERİN MUHASEBE MESLEĞİ SEÇİMİNDE ETKİLİ OLAN FAKTÖRLERİ BELİRLEMeye YÖNELİK AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ İİBF'DE BİR ARAŞTIRMA

4.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi İİBF öğrencilerinin muhasebe mesleğini seçmelerinde etkili olan faktörleri tespit etmek ve değerlendirmektir. Bu amaç doğrultusunda; öğrencilerin muhasebe meslek seçiminde etkili olan faktörleri belirlemek için Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi İİBF'de muhasebe eğitimi alan İşletme, İktisat, Kamu Yönetimi bölümü öğrencilerine anket uygulanmıştır.

4.2. Araştırmanın Önemi

Bu araştırmanın, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi'nde muhasebe eğitimi alan İİBF öğrencilerinin muhasebe mesleğini seçmelerinde etkili olan faktörleri belirlemesi açısından ilgili literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

4.3. Araştırmanın Varsayımları

Bu çalışmada; örnekleme alınan öğrencilerin ankete verdikleri cevapların muhasebe mesleği seçiminde etkili olan faktörlerin belirlenmesiyle ilgili görüşler yansıttığı ve görüşlerine başvurulmuş öğrencilerin samimi oldukları varsayılmıştır.

4.4. Araştırmanın Sınırları

Bu araştırma, 2018-2019 eğitim-öğretim yılı güz dönemi Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi İİBF İşletme, İktisat ve Kamu Yönetimi Bölümü öğrencileri ile (İşletme ve

İktisat bölümleri birinci sınıf öğrencileri ile Kamu Yönetimi bölümü birinci ve ikinci sınıf öğrencileri hariç) sınırlıdır. Araştırmanın İşletme, İktisat ve Kamu Yönetimi bölümlerinin tüm sınıflarına uygulanamamasının nedeni; öncelikle İşletme ve İktisat bölümü birinci sınıflarında öğrenim gören öğrenci sayılarının çok düşük olması ve Kamu Yönetimi bölümü öğrencilerinin de üçüncü sınıftan itibaren muhasebe derslerini almasıdır. Ayrıca, öğrencilerin muhasebe mesleği seçiminde etkili olan faktörleri belirlemeye yönelik olan ölçek 30 madde ile sınırlı tutulmuştur.

4.5. Araştırmanın Anakütle ve Örneklemi

2018-2019 eğitim-öğretim yılı güz döneminde Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi İİBF’de öğrenim gören (İşletme ve İktisat bölümlerinde birinci sınıftaki öğrenciler ile Kamu Yönetimi bölümünde birinci ve ikinci sınıftaki öğrenciler hariç) toplam 303 öğrenci çalışmanın anakütlesini oluşturmaktadır. Bu sayı baz alınarak, anakütleyi temsil etmek üzere örnek büyüklüğü aşağıdaki formül kullanılarak hesaplanmıştır (Yamane, 1973: 133):

$$n = \frac{NP(1-P)Z^2}{(N-1)d^2 + P(1-P)Z^2} \quad (n, \text{Örnek kütle büyüklüğü; } N, \text{Anakütle büyüklüğü; } P, \text{Olayın}$$

gerçekleşme olasılığı; (1-P), Olayın gerçekleşmeme olasılığı; α , Önem düzeyi; Z, % (1- α) düzeyinde Z test değeri; d, Hata payı). P=0,50 ve % 5 hata payı ile ana kütle temsil edecek olan örnek büyüklüğü 170 olarak hesaplanmıştır. Dağıtılan 260 anketten 238 tanesi cevaplanarak geri dönmüş, ancak 4 anketin hatalı ve eksik doldurulması nedeni ile geriye kalan 234 anket araştırma kapsamına alınmıştır. Bu sayı, örnek büyüklüğü için yeterlidir.

4.6. Veri Toplama Yöntemi

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi İİBF’de muhasebe eğitimi alan İşletme, İktisat, Kamu Yönetimi bölümü öğrencilerine anket uygulanmıştır. Anketin ilk bölümünde öğrencilerin demografik özellikleriyle ilgili bilgiler yer almaktadır. Anketin ikinci bölümünde ise, öğrencilerin muhasebe mesleğini seçmede etkili olan faktörleri belirlemeye yönelik 30 maddeden oluşan bir ölçek bulunmaktadır. Ölçek taslağının geliştirilmesi aşamasında literatür taraması yapılmış; Dinç (2008), Akın ve Onat (2015), Akyüz vd. (2018) tarafından yapılmış olan çalışmalardan yararlanılmıştır. Öğrencilerin verilen ifadelerle ilişkin eğilimlerini belirlemede Likert Tipi 5’li derecelendirme ölçeği kullanılmıştır. Ölçek, (1) Kesinlikle Katılmıyorum, (2) Katılmıyorum, (3) Kararsızım, (4) Katılıyorum ve (5) Kesinlikle Katılıyorum seçeneklerinden oluşmaktadır.

4.7. Araştırma Yöntemi, Analiz ve Bulgular

4.7.1. Faktör Analizi

Muhasebe eğitimi alan öğrencilerin muhasebe mesleği seçiminde etkili olan faktörleri belirlemeye yönelik olan bu çalışmada, ölçeği geliştirmek için 30 maddeye faktör analizi uygulanarak ölçeğin boyutlandırılması yapılmıştır. Faktör analizi sonucunda; ölçekteki 6 maddenin faktör yükleri %40’ın altında olduğu için ölçekten çıkarılmış ve geriye kalan 24 maddenin güvenilirliğini hesaplamak için iç tutarlılık katsayısı olan Cronbach Alpha hesaplanmıştır. Ölçeğin genel güvenilirliği Cronbach Alpha=0.895 olarak yüksek derecede güvenilir bulunmuştur (Kalaycı (Ed.), 2010: 405; Gürış ve Astar, 2015: 283). Ölçeğin yapı

geçerliliğini ortaya koymak için açıklayıcı (açımlayıcı) faktör analizi yöntemi uygulanmıştır. Yapılan Barlett testi sonucunda ($p=0.000<0.05$) faktör analizine alınan değişkenler arasında ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Yapılan test sonucunda ($KMO=0.881>0,60$) örnek büyüklüğünün faktör analizi uygulanması için yeterli olduğu tespit edilmiştir. Faktör analizi uygulamasında varimax yöntemi seçilerek faktörler arasındaki ilişkinin yapısının aynı kalması sağlanmıştır. Faktör analizi sonucunda değişkenler, toplam açıklanan varyansı %48.692 olan 3 faktör altında toplanmıştır. Bu faktörler; “Mesleki Çekicilik”, “Mesleki Beklenti” ve “Aile ve Çevrenin Etkisi” olarak belirlenmiştir. Güvenirliliğine ilişkin bulunan alpha ve açıklanan varyans değerine göre muhasebe mesleği seçimine etki eden faktörler ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir araç olduğu anlaşılmıştır. Ölçeğe ait oluşan faktör yapısı aşağıda Tablo 1’de görülmektedir.

Tablo 1. Muhasebe Mesleği Seçimine Etki Eden Faktörler Ölçeği Faktör Yapısı

Boyut	Madde	Faktör Yüğü	Açıklanan Varyans	Cronbach Alpha
Mesleki Çekicilik (Özdeğer=7.340)	3. Sorumluluk Almayı Gerektiren Bir Meslek Olduğu İçin Tercih Edeceğim.	0,705	18,051	0,837
	8. Güven Esasına Dayalı Bir Meslek Olması Nedeniyle Tercih Edeceğim	0,660		
	11. Her Zaman Geçerliliğini Koruyacağımı Düşündüğüm Bir Meslek Olduğu İçin Tercih Edeceğim	0,628		
	2. Disiplinli ve Düzenli Çalışma Gerektiren Bir Meslek Olduğu İçin Tercih Edeceğim.	0,612		
	4. Hareketli ve Dinamik Bir Meslek Olması Nedeniyle Tercih Edeceğim.	0,578		
	5. Yaratıcılığımı Öne Çıkaracak Bir Meslek Olduğu İçin Tercih Edeceğim	0,541		
	18. Yaşam Tarzına Uygun Bir Meslek Olduğu İçin Bu Mesleği Tercih Edeceğim	0,540		
	7. Toplumda Saygın Bir Meslek Olduğu İçin Tercih Edeceğim	0,537		
	19. Muhasebe Mesleğini Yapabilecek Yeteneğim Olduğu İçin Tercih Edeceğim.	0,531		
	21. Sayısal Verilerle Uğraşmayı Sevdiğim İçin Bu Mesleği Tercih Edeceğim	0,447		
Mesleki Beklenti (Özdeğer=2.869)	17. Almış Olduğum Eğitimin Etkisi Olduğu İçin Bu Mesleki Tercih Edeceğim	0,422	17,555	0,851
	27. Çalışma Saatleri Esnek Olmasından Dolayı Bu Mesleği Tercih Edeceğim	0,730		
	26. Bu Mesleği Yaparken Mutlu Olacağıma İnanmışım İçin Bu Mesleği Tercih Edeceğim.	0,698		
	25. Her Sektörde İş Olanakları Fazla Olduğu İçin Bu Mesleği Tercih Edeceğim.	0,693		
	29. Prestij Kazanmak İçin Bu Mesleği Tercih Edeceğim.	0,640		
	22. Beklentilerimi Karşılacak Bir Meslek Olduğu İçin Bu Mesleği Tercih Edeceğim	0,615		
30. Muhasebe Dersleri İlgimi Çektiği İçin Bu	0,593			

	Mesleği Tercih Edeceğim			
	28. Kayıt Dışı Ekonominin Önüne Geçmek Amacıyla Bu Mesleği Tercih Edeceğim	0,587		
	9. Kariyer Yapmaya İmkân Tanıması Sebebiyle Bu Mesleği Tercih Edeceğim (Terfi Olanakları vb).	0,524		
Aile ve Çevrenin Etkisi (Özdeğer=1.477)	14. Akrabalarımın Etkisi Olduğu İçin Bu Mesleği Tercih Edeceğim	0,894	13,086	0,832
	13. Ailemin Etkisi Olduğu İçin Bu Mesleği Tercih Edeceğim.	0,830		
	15. Arkadaşlarımın Etkisi Olduğu İçin Bu Mesleği Tercih Edeceğim	0,812		
	16. Bu Mesleği Yapan Çevremın Etkisi Olduğu İçin Bu Mesleki Tercih Edeceğim	0,762		
	23. Örnek Aldığım Kişilerin Bu Meslek Mensubu Olduğu İçin Bu Mesleği Tercih Edeceğim	0,476		
Toplam Varyans %48.692				

Not: Ölçekteki faktörlerin puanları hesaplanırken, faktördeki maddelerin değerleri toplandıktan sonra madde sayısına bölünerek (aritmetik ortalama) faktör puanları elde edilmiştir.

4.7.2. Öğrencilerin Sosyo-Demografik Özellikleri

Ankete katılan öğrencilerin; demografik özellikleri olan cinsiyet, yaş, mezun olunan lise, öğrenim gördükleri bölüm, daha öncesinde iş tecrübesi olup/olmama durumu, muhasebe alanında staj yapma/yapmama durumlarının tespitine yönelik sorulara verdikleri cevapların dağılımı aşağıda Tablo 2’de özetlenmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin Sosyo-Demografik Özellikleri

Tablolar	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Erkek	107	45,7
	Kadın	127	54,3
	Toplam	234	100,0
Yaş	18-22 Arası	177	75,6
	23 ve üzeri	57	24,4
	Toplam	234	100,0
Mezun Olunan Lise Türü	Anadolu Lisesi	98	41,9
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	39	16,7
	Düz Lise	72	30,8
	Diğer Liseler	25	10,7
	Toplam	234	100,0
Bölüm	İşletme	96	41,0
	İktisat	69	29,5
	Kamu Yönetimi	69	29,5
	Toplam	234	100,0
Daha Önce İş Tecrübesi Olma Durumu	Evet	98	41,9
	Hayır	136	58,1
	Toplam	234	100,0

Muhasebe Alanında Staj Yapma Durumu	Evet	22	9,4
	Hayır	212	90,6
	Toplam	234	100,0

Tablo 2’de de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğrencilerin 107’si (%45,7) erkek, 127’si (%54,3) kadındır. Öğrencilerin 177’si (%75,6) 18-22 arası, 57’si (%24,4) 23 ve üzeri yaşa sahiptir. Öğrencilerin 98’i (%41,9) Anadolu Lisesi, 39’u (%16,7) Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, 72’si (%30,8) Düz Lise, 25’i (%10,7) diğer liselerden mezundur. Öğrencilerin 96’sı (%41,0) İşletme, 69’u (%29,5) İktisat, 69’u (%29,5) Kamu Yönetimi bölümünde öğrenim görmektedir. Öğrencilerin 98’inin (%41,9) daha önceden iş tecrübesi varken, 136’sının (%58,1) iş tecrübesi yoktur. Öğrencilerin 22’si (%9,4) muhasebe alanında staj yapmışken, 212’si (%90,6) staj yapmamıştır.

4.7.3. Faktörlerin Sosyo-Demografik Özelliklere Göre Karşılaştırılması

Araştırmada, faktör analizi sonucundaki faktörlerle öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri arasındaki ilişkinin ölçülmesi için; iki bağımsız grup arasında niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılmasında t-testi, ikiden fazla bağımsız grup arasında niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılmasında tek yönlü Anova testi kullanılmıştır. Anova testi sonrasında farklılıkları belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc analizi olarak Scheffe testi kullanılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin muhasebe meslek seçimine etki eden faktörlerin sosyo-demografik özelliklerine göre karşılaştırılması aşağıda Tablo 3’de özetlenmiştir.

Tablo 3. Muhasebe Meslek Seçimine Etki Eden Faktörlerin Sosyo-Demografik Özelliklere Göre Karşılaştırılması

Demografik Özellikler	n	Mesleki Çekicilik	Mesleki Beklenti	Aile ve Çevrenin Etkisi
Cinsiyet		Ort ± SS	Ort ± SS	Ort ± SS
Erkek	107	3,226 ± 0,674	3,219 ± 0,738	2,236 ± 0,908
Kadın	127	3,127 ± 0,700	3,097 ± 0,842	2,326 ± 0,832
t=		1,099	1,159	-0,795
p=		0,273	0,248	0,428
Yaş		Ort ± SS	Ort ± SS	Ort ± SS
18-22 arası	177	3,119 ± 0,686	3,123 ± 0,796	2,281 ± 0,839
23 ve üzeri	57	3,337 ± 0,678	3,246 ± 0,799	2,295 ± 0,956
t=		-2,088	-1,012	-0,101
p=		0,038	0,313	0,920
Mezun Olunan Lise Türü		Ort ± SS	Ort ± SS	Ort ± SS
Anadolu Lisesi	98	3,174 ± 0,715	3,172 ± 0,901	2,312 ± 0,957
Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	39	3,256 ± 0,671	3,228 ± 0,639	2,277 ± 0,854
Düz Lise	72	3,144 ± 0,695	3,073 ± 0,762	2,264 ± 0,751
Diğer Liseler	25	3,113 ± 0,615	3,190 ± 0,694	2,248 ± 0,874
F=		0,295	0,390	0,062
p=		0,829	0,760	0,980
Bölüm		Ort ± SS	Ort ± SS	Ort ± SS
İşletme	96	3,199 ± 0,706	3,190 ± 0,809	2,283 ± 0,891
İktisat	69	3,128 ± 0,674	3,161 ± 0,707	2,301 ± 0,785

Kamu Yönetimi	69	3,179 ± 0,686	3,092 ± 0,868	2,270 ± 0,922
F=		0,218	0,306	0,023
p=		0,805	0,737	0,977
Daha Önce İş Tecrübesi Olma Durumu		Ort ± SS	Ort ± SS	Ort ± SS
Evet	98	3,189 ± 0,706	3,122 ± 0,799	2,274 ± 0,896
Hayır	136	3,160 ± 0,678	3,175 ± 0,797	2,293 ± 0,849
t=		0,322	-0,494	-0,167
p=		0,747	0,622	0,868
Muhasebe Alanında Staj Yapma Durumu		Ort ± SS	Ort ± SS	Ort ± SS
Evet	22	3,215 ± 0,777	3,097 ± 0,712	2,218 ± 0,903
Hayır	212	3,168 ± 0,681	3,159 ± 0,806	2,292 ± 0,865
t=		0,306	-0,347	-0,377
p=		0,760	0,729	0,707

Tablo 3’de de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğrencilerin “mesleki çekicilik”, “mesleki beklenti”, “aile ve çevrenin etkisi” puanları ortalamalarının, cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan test sonuçlarına göre grup ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 3’de de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğrencilerin 18-22 yaş aralığında olanların mesleki çekicilik puanları ($x=3,119$), 23 ve üzeri yaşta olanların mesleki çekicilik puanlarından ($x=3,337$) düşük bulunmuştur ($t=-2,088$; $p=0.038<0.05$). Yani; muhasebe mesleği seçiminde 23 ve üzeri yaşta olan öğrencilerde mesleki çekicilik faktörünün etkisi daha fazla çıkmıştır. Dolayısıyla mesleki çekicilik faktörünün, 23 ve üzeri yaştaki öğrenciler tarafından daha fazla önemsendiği görülmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin “mesleki beklenti”, “aile ve çevrenin etkisi” puanları ortalamalarının, yaş açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan test sonuçlarına göre grup ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 3’de de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğrencilerin “mesleki çekicilik”, “mesleki beklenti”, “aile ve çevrenin etkisi” puanları ortalamalarının, mezun olunan lise türü açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan test sonuçlarına göre grup ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 3’de de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğrencilerin “mesleki çekicilik”, “mesleki beklenti”, “aile ve çevrenin etkisi” puanları ortalamalarının, okudukları bölüm açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan test sonuçlarına göre grup ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 3’de de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğrencilerin “mesleki çekicilik”, “mesleki beklenti”, “aile ve çevrenin etkisi” puanları ortalamalarının, daha önce iş tecrübesi olma durumu açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan test sonuçlarına göre grup ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 3’de de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğrencilerin “mesleki çekicilik”, “mesleki beklenti”, “aile ve çevrenin etkisi” puanları ortalamalarının, muhasebe alanında staj

yapma durumu açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan test sonuçlarına göre grup ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$).

5. SONUÇ

Bu çalışmada, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi İİBF’de muhasebe eğitimi alan İşletme, İktisat ve Kamu Yönetimi bölümü öğrencilerinin muhasebe mesleği seçiminde etkili olan faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi İİBF’de muhasebe eğitimi alan %45,7 erkek, %54,3’ü kadın öğrenci olmak üzere toplam geçerli 234 anketten elde edilen bilgilerle bir veri seti oluşturulmuştur. Veriler SPSS 22 paket programı ile analiz edilmiştir. Öğrencilerin muhasebe mesleği seçiminde etkili olan faktörleri belirlemeye yönelik olan bu çalışmada, ölçeği geliştirmek için 30 maddeye faktör analizi uygulanarak ölçeğin boyutlandırılması yapılmıştır. Faktör analizi sonucunda; ölçekteki 6 maddenin faktör yükleri %40’ın altında olduğu için ölçekten çıkarılmış ve geriye kalan 24 maddenin güvenilirliğini hesaplamak için iç tutarlılık katsayısı olan Cronbach Alpha hesaplanmıştır. Ölçeğin genel güvenilirliği Cronbach Alpha=0.895 olarak yüksek derecede güvenilir bulunmuştur. Geçerlilik ve güvenilirlik analizi sonucunda ölçek kullanılması uygun görülmüş olup, faktör analizi sonucunda elde edilen verilerin boyutu, muhasebe mesleği seçiminde etkili olan 3 faktöre indirgenmiştir. Bu faktörler; “Mesleki Çekicilik”, “Mesleki Beklenti”, “Aile ve Çevrenin Etkisi” olarak isimlendirilmiştir.

Faktör analizi sonrasında öğrencilerin muhasebe meslek seçiminde etkili olan faktör gruplarının demografik özellikleri ile ilişkileri incelenmiştir. Öğrencilerin meslek seçiminde “mesleki çekicilik”, “mesleki beklenti”, “aile ve çevrenin etkisi” faktörleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Öğrencilerin meslek seçiminde “mesleki çekicilik” faktörü ile yaş arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Öğrencilerden 18-22 yaş aralığında olanların mesleki çekicilik puanları, 23 ve üzeri yaşta olanların mesleki çekicilik puanlarından düşük bulunmuştur. Yani; muhasebe mesleği seçiminde 23 ve üzeri yaşta olan öğrencilerde mesleki çekicilik faktörünün etkisi daha fazla çıkmıştır. Dolayısıyla, mesleki çekicilik faktörünün, 23 ve üzeri yaşta öğrenciler tarafından daha fazla önemsendiğini söylemek mümkündür ve diyebiliriz ki; 23 ve üzeri yaşta öğrencilerin muhasebe mesleği seçiminde; mesleğin sorumluluk almayı gerektirmesi, güven esasına dayalı olması, her zaman geçerliliğini koruyacak olması, disiplinli ve düzenli çalışmayı gerektirmesi, hareketli ve dinamik olması, yaratıcılığı öne çıkarması, yaşam tarzlarına uygun olması, saygın olması, mesleki yetenek gerektirmesi, sayısal verilerle uğraşmayı gerektirmesi ve muhasebe eğitimi gibi unsurların etkili olduğu söylenebilir. Öğrencilerin meslek seçiminde “mesleki beklenti”, “aile ve çevrenin etkisi” faktörleri ile yaş arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Öğrencilerin meslek seçiminde “mesleki çekicilik”, “mesleki beklenti”, “aile ve çevrenin etkisi” faktörleri ile mezun oldukları lise arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Öğrencilerin meslek seçiminde “mesleki çekicilik”, “mesleki beklenti”, “aile ve çevrenin etkisi” faktörleri ile okudukları bölüm arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Öğrencilerin meslek seçiminde “mesleki çekicilik”, “mesleki beklenti”, “aile ve çevrenin etkisi” faktörleri ile daha önceden iş tecrübesi olma durumları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Öğrencilerin meslek seçiminde “mesleki çekicilik”, “mesleki beklenti”, “aile ve çevrenin etkisi” faktörleri ile muhasebe alanında staj yapma durumları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Sonuç olarak bu çalışmada; faktör analizi ile muhasebe meslek mensubu adayları olan İİBF öğrencilerinin muhasebe mesleğini seçmesinde etkili olan faktörler “mesleki çekicilik”, “mesleki beklenti” ve “aile ve çevrenin etkisi” olmak üzere 3 faktör altında toplanmıştır. Öğrencilerin muhasebe mesleği seçiminde “mesleki çekicilik” faktörünün diğer faktörlere göre biraz daha etkili olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmada faktör analizi sonucunda, muhasebe eğitimi alan öğrencilerin muhasebe mesleği seçimine etki eden faktörler ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir araç olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bu çalışma, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi’nde muhasebe eğitimi alan İİBF (İşletme, İktisat ve Kamu Yönetimi) öğrencilerini ele alması nedeniyle elde edilen sonuçların genellemesini sınırlamaktadır. İleride yapılacak çalışmalarda bu hususun dikkate alınarak, farklı üniversitelerde ve farklı bölümlerde öğrenim gören öğrenciler üzerinde çalışmaların yapılması daha genellenebilir sonuçların elde edilmesine olanak sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Akın, O. - Onat, O. K. (2015), “Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler: Demografik Farklılaşmalar Üzerine Bir Araştırma”, Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi, 8(15), ss. 297-312.
- Akın, N. G. (2017), “İşletme Bölümü Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörlerin Bulanık Dematel Yöntemi İle Değerlendirilmesi”, Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 13(4), ss. 873-890.
- Akyüz, F. - Yeşil, T. - Ay, F. (2018), “Muhasebe Mesleği Seçiminde Etkili Olan Faktörlerin İncelenmesi: Uşak Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencilerine Yönelik Bir Uygulama”, Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi, Nisan Özel Sayı, ss. 298-327.
- Albez, A. - Bilici, N. (2012), “Meslek Yüksekokulları Muhasebe Öğrencilerinin Mesleğe Bakışları: Atatürk Üniversitesi’nde Bir Araştırma”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2012 16(3), ss. 383-398.
- Bozkurt, İ. - Öksüz, S. - Karakuş, R. (2013), “Muhasebe Eğitiminin Niteliği Ve Bu Eğitimin Muhasebecilik Mesleği ile İlgili Algılara Etkisi: Çankırı Meslek Yüksekokulu Örneği”, Sosyalbilimler, 3(1), ss. 60-76.
- Byrne M. – Willes, P. (2005), “Irish Secondary Students Perceptions of The Work of An Accountant and The Accounting Profession”, Accounting Education: An International Journal, 14(4), pp. 367-381.
- Can, A. V. - Karaca, N. - Gökgöz, A. (2010), “Balkan Kökenli Muhasebecilerin Muhasebe Mesleğini Seçme Nedenleri Üzerine Bir Araştırma: Sakarya İli Örneği”, 2. Uluslararası Balkanlarda Sosyal Bilimler Kongresi, Prizen-Kosova.
- Çarıkçı, O. (2017), “Muhasebe Eğitimi Almakta Olan Öğrencilerin Muhasebe Mesleğine Yönelik Tutumlarının Sektörde Çalışma Niyetine Etkisi”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, ss. 221-238.

- Çelenk, H. - Atmaca, M. - Horasan, E. (2010), “Marmara Üniversitesi’nde Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Muhasebe Alanına Bakış Açılarının Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma”, Öneri, 9(33), ss. 159-171.
- Çukacı, Y. C. - Elagöz, İ. (2006), “Muhasebe Derslerinde Kullanılan Öğretim Yöntemleri İle Öğrenme Stillерinin İlişkinin Ortaya Konulması ve Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi’nde Bir Uygulama”, Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF Dergisi, 21(1), ss. 147-164.
- Danziger N. - Eden, Y. (2006), “Student Career Aspirations and Perceptions: The Case of Israeli Accounting Students”, Accounting Education: An International Journal, 15(2), pp. 113-134.
- Dinç, E. (2008), “Meslek Seçiminde Etkili Faktörlerin İncelenmesi: Meslek Yüksekokulu – Muhasebe Programı Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma”, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 16(2), ss. 90-106.
- Ekşi, İ. H. - Özçalıcı, M. - Büyükkonuklu, B. (2011), “Meslek Algılanmasında Etkili Olan Faktörler: Muhasebecilik Örneği”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, (52), ss. 68-80.
- Erduru, İ. - Deran, A. - Çelik, S. (2017), “Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Muhasebe Mesleğine Bakış Açılarının İncelenmesi: Ömer Halisdemir Üniversitesi Örneği”, İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi, 5(2), ss. 34-48.
- Ertan, Y. - Yücel, E. - Saraç, M. (2014), “Kavram Haritaları Tekniğinin Muhasebe Eğitiminde Kullanılması: Uludağ Üniversitesi Uygulaması”, Business and Economics Research Journal, 5(1), ss. 107-122.
- Felton, S. - Buhr, N. - Northey, M. (1994), “Factors Influencing The Business Student’s Choice of a Career in Chartered Accountancy”, Issues in Accounting Education, 9(1), pp. 131-141.
- Gençoğlu Gücenme, Ü. - İşseveroğlu, G. (2010), “Türkiye’de Meslek Yüksekokullarındaki Eğitimin Muhasebe Mesleğine Katkısı Üzerine Bir Araştırma”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, (47), ss. 28-40.
- Gökgöz, A. - Zeytin, M. (2012), “Muhasebe Mesleğinin Seçilmesini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi: Yalova Ve Bilecik İlleri Örneği”, Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi, 4(8), ss. 67-85.
- Gökgöz, A. (Ed.) (2016), Türkiye Muhasebe Eğitimi, Ekin Yayınevi, Bursa.
- Güner, O. - Çarıkcı, O. (2018), “Mali Müşavir Olabilme Hakkına Sahip Olan Öğrencilerin Muhasebe Meslek Algısı Üzerine Bir Araştırma”, Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi, 17. UİK Özel Sayısı, ss. 627-640.
- Güriş, S. - Astar, M. (2015), Bilimsel Araştırmalarda SPSS İle İstatistik, Der Yayınları, İstanbul.

- İbiş, C. (2002), “Bilgi Çağında Muhasebecilik Mesleğinin Geleceği ve Yeni Muhasebeci Kimliği”, XVII. Türkiye Muhasebe Kongresi, Türmob Yayınları, İstanbul.
- İnce, S. - Khorshid, L. (2015), “Hemşirelik Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi”, Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 18(3), ss. 163-171.
- Kalaycı, Ş. (Ed.) (2010), SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, Asil Yayın Dağıtım, Ankara.
- Karacan, S. (2014), Etik Kavramı ve Muhasebe Meslek Etiği, Umuttepe Yayınları, Kocaeli.
- Kutlu, H. A. (2008), “Muhasebe Meslek Mensupları ve Çalışanlarının Etik İnkilemleri: Kars ve Erzurum İllerinde Bir Araştırma”, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 63(2), ss. 143-170.
- Leaby, B.A. - Brazina, P. (1998), “Concept Mapping: Potential Uses In Accounting Education”, Journal of Accounting Education, 16(1), pp. 123-138.
- Marşap, B. (1996), “Muhasebe Mesleği, Fonksiyonları ve Meslek Mensuplarının Nitelikleri”, Yaklaşım Dergisi, (37), ss. 119-123.
- Odia, J. O - Ogedu, K. O. (2013), “Factors Affecting the Study of Accounting in Nigerian Universities”, Journal of Educational and Social Research, 3(3), pp. 89-96.
- Otlu, F. - Durmuş, A. F. - Solak, B. (2012), “Meslek Yüksekokulları Muhasebe ve Vergi Bölümlerindeki Muhasebe Eğitimi ve Bölümün Geleceği Hakkında Bir Araştırma: Malatya Meslek Yüksekokulu Uygulaması”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, (55), ss. 35-50.
- Ömürbek, V. - Usul, H. (2008), “Muhasebe Mesleğinin Seçilmesinde Etkin Olan Etkenlerin Faktör Analiziyle İncelenmesi”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, (37), ss. 164-173.
- Öz, B. - Önal, S. - Mat, M. (2017), “Muhasebe Alanında Çalışma İsteğini Belirleyen Faktörlerin İncelenmesi: İşletme Bölümü Öğrencileri Üzerinde Bir Uygulama”, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 1(2), ss. 1-12.
- Özcan, İ. - Ünal, F. - Helhel, Y. (2009), “Muhasebe Programı Öğrencilerinin Cinsiyet ve Öğretim Durumunun Muhasebe Mesleğine Yönelik Tutumları ile İlişkilendirilmesi”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, (41), ss. 170-181.
- Özdemir, S. (2010), “Ön Lisans Muhasebe Öğrencilerinin Kariyer Planlamasını Etkileyen Unsurlar: Ege Bölgesinde Bir Araştırma”, Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi (MÖDAV), 12(2), ss. 103-121.
- Sarıkaya, T. - Khorshid, L. (2009), “Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Etkinlerin İncelenmesi: Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimi”, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 7(2), ss. 393-423.

- Tepeli, Y. - Kayıhan, B. (2015), “Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Muhasebe Mesleğine Bakış Açılarının Değerlendirilmesi: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Örneği”, *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 13(3), ss. 138-156.
- Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük (2019), <http://www.tdk.gov.tr>, (20.03.2019).
- Yamane, T. (1973), *Statistics: An Introductory Analysis*, Harper & Row, New York.
- Yardımcıoğlu, M. - Ay, H. M. - Bilginer, M. - Günay, Y. - Yörük, A. (2015), “Vergi ve Muhasebe İle İlgili meslek Seçiminde Üniversite Öğrencilerinin Moral ve Manevi Değerlerinin Etkisi”, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(1), ss. 199-218.
- Yayla, H. E. - Cengiz, E. (2005), “Muhasebe Mesleğinin Tercih Edilmesinde Etkili Olan Faktörlerin Belirlenmesine Yönelik Bir Alan Çalışması: Karadeniz Teknik Üniversitesi Örneği”, *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 16(3), ss. 147-168.
- Zeytin, M. (2016), Lisans Düzeyinde Muhasebe Eğitimi, *Türkiye’de Muhasebe Eğitimi* içinde (Ed. Ahmet Gökgöz), ss. 107-156, Ekin Yayınevi, Bursa.
- 3568 Sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu, <http://www.mevzuat.gov.tr>, (21.03.2019).

